

Den mindre korsnäbben har börjat visa sig allt mer i våra skogar. Granens ovanligt stora kottsättning i år, lockar den mindre korsnäbben.

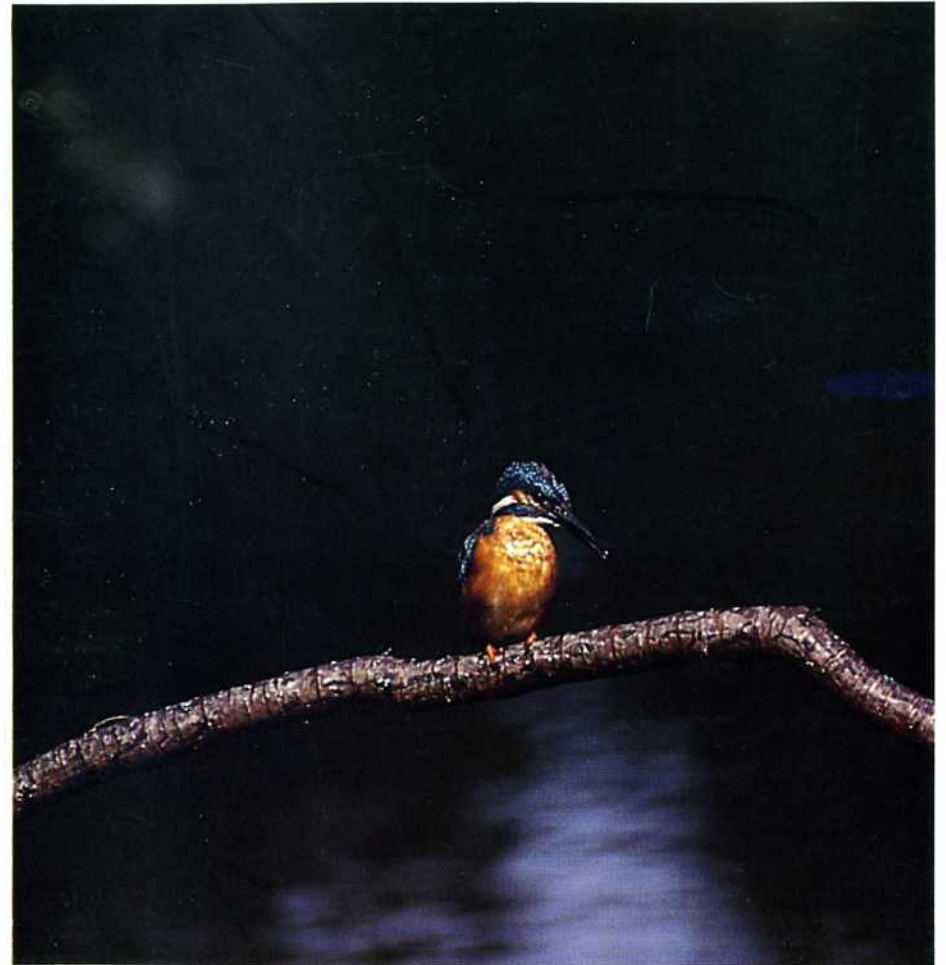
(Foto: Gunnar Lind.)

*Leksands
Fågelklubb*

INFORMATIONSBLAD

2/89

Leksands Fågelklubb

INFORMATIONSBLAD

Ansvarig utgivare:	<i>Staffan Müller Sturollasgattu 3 793 00 Leksand tel. 0247-134 95</i>
Redaktion:	<i>Staffan Müller, Conny Hansson och Bo Alexandersson</i>
Medlemsavgifter 1990:	<i>Vuxna.....50:- Familjemedlemmar.....25:- Ungdom född 1968 och senare.....25:-</i>
Adressändringar:	<i>Skriftligt till Bo Alexandersson Tillasvägen 19 793 00 Leksand Postgiro: 438 26 34-6 Bankgiro: 456-4373</i>
<i>Tidskriften ges ut 2 ggr/år. Fågelklubbens medlemmar erhåller den utan kostnad.</i>	

INNEHÅLL:	
<i>3 Kungsfiskare</i>	<i>21 Åkersön</i>
<i>5 Tre småfalkar</i>	<i>25 Sveriges fåglar</i>
<i>11 DD:s Miljöstipendium</i>	<i>27 Blätare i Leksand</i>
<i>13 Limsjön restaureras</i>	<i>28 Orrspel vid Kollsjön</i>
<i>15 Nattsångarinventering</i>	<i>29 SÉN sist från Insjön.</i>
<i>17 Dragsångarna</i>	<i>31 Rapporter 1989</i>
<i>20 Fågelinventering</i>	<i>34 Fåglar vid Östersjön.</i>
	<i>35 Kommande program</i>

Kungsfiskaren på framsidan är fotograferad av Sören Stenberg

Kungsfiskare.

☞ *Staffan Müller.*

Kungsfiskaren har för första gången på ca 20 år lyckats häcka i kommunen.

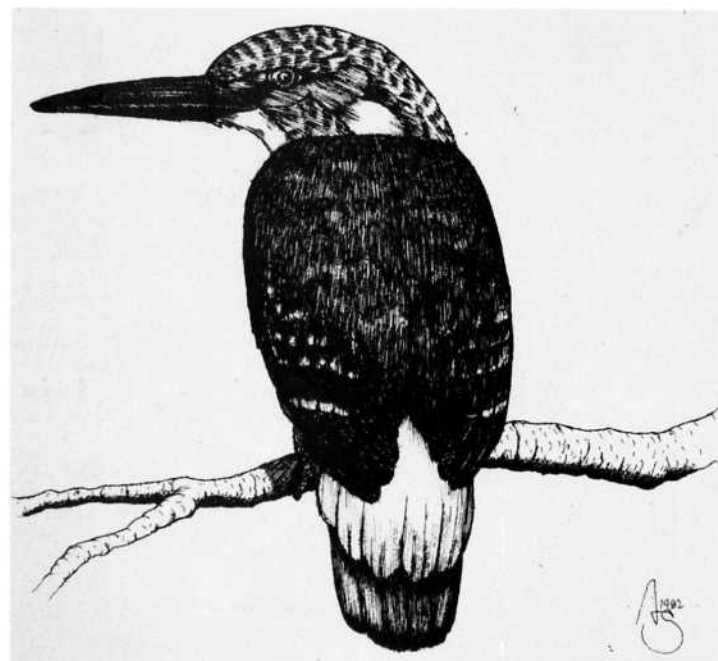
Troligen måste vi tillskriva den varma vintern orsaken till framgången för kungsfiskaren.

Fåglarna övervintrar gärna i häckningsreviret och efter de 2 sista mildvintrarna har kungsfiskaren

expanderat norrut och även hittat ett lämpligt revir vid älven i Leksands kommun.

Under de första veckorna i juli sågs kungsfiskaren på inte mindre än 2 platser längs älven. Det är möjligt att fåglarna från det funna boet gjort en utflykt på några kilometer, men det är ej helt uteslutet att det häckade 2 par vid Dalälven i år!

Den kända häckningen ägde rum vid älvstranden.

Liksom en backsvala bygger kungsfiskaren sitt bo i en sandbrink. Den gräver en ca 1 meter lång gång. På en bale av fiskrester lägger den ca 6-7 ägg. Den första kullen kläcks i maj och oftast följs de av ytterligare minst 1 kull!

Kungsfiskaren på omslagets första sida är fotograferad av Sören Stenberg vid Dalälven under 1989.

Anders Stål har tecknat Kungsfiskaren på bilden.

Lärkfalk, hona.

(Foto: Gunnar Lind)

Tre småfalkar.

☛ Gunnar Lind

Falkarna är de elegantaste av rovfåglarna och de är alla skickliga flygare. Några av dem fångar huvudparten av sina byten i luften, ofta efter intensiva förföljelsejakter. I Sverige finns fem arter regelbundet häckande, två stora och tre små. Det är de senare som jag tänker redogöra för lite närmare. Dessa tre, lärksten- och tornfalk tillhör de minsta av våra rovfåglar, endast sparvhökshanan är mindre. Inbördes storleksförhållande mellan dem är följande, lärktorn- och stenfalk med den sistnämnda som minst. Samtliga förekommer i vår kommun och alla är tämligen svåridentifie-

rade för den oinvidige men nedan ges en del tips om hur man kan särskilja dem.

Lärkfalk (Falco subbuteo).

Lärkfalken är i mitt tycke den elegantaste av alla våra falkar. Den har långa, smala och spetsiga vingar samt relativt kort stjärt. Kroppen är ganska kraftig, isynnerhet hos honorna. På ovasidan är de gamla fåglarna grå-svarta med svart huvud och vita kinder samt tydligt smalt svart mustaschstreck. Undersidan är vit med svarta längsgående streck på bröst och buk. Hakan och strupen är rent vita medan undergumpen och "byxorna" är roströda. I flykten ser vingundersidorna mörka ut. Hanen och honan är lika tecknade. Årsungarna är ovan brunsvarta och undersidan är gulaktig med svarta längsstreck och undergump och "byxor" är inte rostfärgade utan ljusa som undersidan i övrigt. Undersidan av stjärten är hos ungfåglarna ganska tydligt bandad medan detta är knappt synligt i fält på de gamla fåglarna.

Flygande lärkfalk. Smala spetsiga vingar och kort stjärt..
(Foto: Gunnar Lind).

Lärkfalken anländer till våra trakter sent på våren, oftast någon gång i maj månad. Paren brukar omedelbart besätta sina revir och söka efter

någon lämplig boplats. I det fallet är lärkfalken mera nogräknad än övriga falkar för den häckar endast i risbon belägna i högvuxna träd. I de flesta fall är det gamla kråkbon som nyttjas men även bon av korp, vråk m.fl. har använts. Här på trakten är tall det dominerande boträdet och jag har sett ytterst få häckningar i gran. I likhet med övriga falkar drar inte heller lärkfalken något material till boet. Därför slits detta kraftigt under ungarnas uppväxt och det används endast under en häckningssäsong.

Lärkfalken tillhör de sent häckande fåglarna och äggläggningen brukar inte komma igång förrän i slutet av maj eller ännu oftare i juni. Kullen består av 2-3 rödbruna ägg men någon sällsynt gång läggs 4-äggs-

kullar. Honan svarar för huvudparten av ruvningen som tar ca en månad i anspråk. Ungarna är när de kläcks vitduniga och helt hjälplösa varför honan ligger över dem de första 10 dyggen. Hanen jagar under tiden åt hela familjen och honan fördelar bytet åt ungarna. Vid ca 2 veckors ålder börjar dessa att äta själva och honan börjar efterhand att hjälpa till med födoanskaffningen. Bytena varierar ganska mycket från par till par. En del är nästan uteslutande fågeljägare medan andra till stor del lever av större insekter, framförallt sländor. Lärkfalken fångar huvuddelen av sina byten i flykten och den tar olika fågelarter såsom lärkor, sparvar, svalor, starar, trastar mm. Att se en lärkfalk på tornsvalsjakt är en syn man inte glömmer och påfallande

Tornfalk hane. Rödbrun rygg, mörka vingpennor och svart stjärtband.
(Foto: Staffan Lind).

ofta lyckas falken fånga bytet. När lärkfalkungarna blivit ca en månad gamla ger de sig ut på sina första flygturer. I början håller de till i botrådets närhet men efterhand blir utflykterna allt läng-re. De är beroende av föräldrarna i ytterligare en månad och jag har sett matiggande ungar så sent som i början av september. Normalt blir dock de flesta lärkfalkungar självständiga under sista halvan av augusti och ganska snart därefter drar de söderut mot vinterkvarteren i tropiska Afrika. Återfynd av i Leksand ringmärkta lärkfalkar har gjorts tre gånger i Frankrike, två gånger i Italien och en gång i Holland. Alla återfynden har gjorts under ungfåglarnas första höstflyttning och tidpunkterna har legat mellan 22 september och 18 oktober.

Tornfalk (Falco tinnunculus)

Tornfalken är en vacker fågel som, om man ser den bra, är lätt att känna igen. Hanen är på huvud, övergump och stjärt blågrå, ryggen och vingarnas inre del är rödbruna medan ytterdelen av vingarna är mörka. Den har också ett brett svart band på den i övrigt obandade stjärten. Hela undersidan verkar på avstånd ljus. Honan är mera enhetligt rödbrun med mörk ytterdel på vingarna och stjärten är tydligt bandad. Även hon verkar ljus på undersidan men stjärtbandningen syns även där tydligt. Ungfåglarna liknar honan i färgteckningen. Flygsiluetten är helt olik lärkfalkens för vingarna är något bredare

och inte lika spetsiga och stjärten är lång. Tornfalken har heller inte lika kraftfull vingföring som lärkfalken och dessutom ryttlar den ofta.

Tornfalken anländer tidigt om våren, ibland redan i mars men oftast i april och i likhet med övriga falkar besätter den genast sina revir. För några decennier sedan var tornfalken en vanlig fågel i jordbruksbygderna men den har minskat kraftigt i den biotopen. Däremot har den blivit en regelbunden häckfågel på stora hyggen i skogen och boet reds där i fristående högstubbar eller i Fågelklubbens holkar. De par som finns kvar i jordbruksbygd häckar i smärre skogsdungar eller i fristående träd och då i något gammalt risbo t.ex. av kråka, skata, ekorre e.dyl. Äggen, som liknar lärkfalkens, läggs i maj månad och kullen omfattar normalt 4-7 ägg. Ruving och ungarnas uppväxt är i stort sett likartad med lärkfalkens men bytesurvalet är ett annat. Stapelfödan består normalt av smågnagare men även ödlor, större insekter mm. fångas. Under år då gnagarförekomsten nått bottenläge föder tornfalken upp sina ungar huvudsakligen med fåglar och då främst nyligen flygga ungar. Tornfalken använder sig av två olika typer av spaningsjakt när den söker efter byten. Endera sitter den på utsiktspopster t.ex. träd, stolpar, ledningstrådar mm. eller så ser man den ryttla några 10-tals meter över marken. Båda jaktsätten är lika vanliga. De flesta byten slås på marken men fåglarna fångas även i buskar och träd.

En del tornfalkar lämnar häckplatserna redan i slutet av juli men flertalet flyttar bort under augusti-september. Enstaka ex brukar emellertid finnas kvar långt frampå senhösten och gnagar-rika år kan något ex försöka övervintra. Normalt övervintrar flertalet i västra och sydvästra Europa men några flyttar till nordvästra Afrika. Årligen stannar ett mindre antal kvar i södra Sverige vintern igenom. Några återfynd av i Leksand ringmärkta tornfalkar kan vara av intresse. Fynden fördelar sig enligt följande: Skåne 1 ex, Norge 1 ex, Belgien 1 ex, Frankrike 4 ex, Tunisien 1 ex och Island 1 ex. Den sistnämnda falken hade av någon anledning hamnat på alldeles fel kurs.

Stenfalk (*Falco columbarius*)

Stenfalken är den minsta av de tre falkarna men den är ganska satt och kraftig för sin storlek och dess vikt är i stort sett lika med de två föregående. I siluett ser man att den har kortare vingar som är tämligen breda vid basen men avsmalnande och spetsiga utåt och dess stjärt är medellång. På närhåll ser man att stenfalken är blågrå på ryggen, innerdelen av vingarna och på stjärten. Liksom tornfalken har den ett svart band ytterst på stjärten och även ytterdelen av vingarna är mörka. Undersidan är beigeaktig med fin mörk längsstreckning. Honan och ungfågeln är brunaktiga på ovasidan med såväl vingpennor som stjärt tydligt bandade. Undersidan är ljus

med kraftig längs-streckning.

Stenfalken anländer om våren mestadels i april månad och i likhet med de två föregående besätter den omedelbart sitt revir. Här i kommunen har den mestadels slagit sig ner i relativt glesa tallskogar. Den var tidigare inte ovanlig men på senare år har det endast funnits några få häckande par. Stenfalkarna kan välja boplats på mångahanda vis t.ex. i gamla risbon, på klippphyllor i branta berg, på marken eller någon gång i ihåliga träd. Här i Leksand har den endast använt det förstnämnda alternativet. De vanligtvis 4-5 äggen läggs oftast i slutet av maj och ruvning, ungarnas uppväxt mm. liknar de övriga småfalkarnas. Födan består huvudsakligen av fågel, ofta nyss flygga ungar eller boungar men även vuxna småfåglar fångas. Gnagare och insekter ingår också i födan men i mindre omfattning. Stenfalken slår de flesta av sina byten på marken men fåglar och insekter fångas även i flykten. Vid långa förföljelsejakter efter flygande fåglar har dock stenfalken ganska dålig framgång.

När stenfalkungarna på eftersommaren blivit självständiga, vilket brukar inträffa under första halvan av augusti, börjar de dra omkring, oftast söderut men även i andra riktningar. Flertalet stenfalkar lämnar landet under september-oktober och de övervintrar normalt i västra Europa. En del individer stannar kvar i Sverige vintern igenom och även i Leksand finns det vinter-iakttagelser av arten. Det finns några återfynd av i

Leksand ringmärkta stenfalkar. Ett ex har en dryg månad efter märkningen påträffats ca 3 km från märkplatsen. Ett ex har efter en månad hamnat i

Jämtland. Två ex har under första vintern anträffats i Skåne. Ett år efter märkningen har ett ex återfunnits i Insjön och ett i Mora.

Stenfalksunge.

(Foto: Ragnar Nyberg)

GRATTIS FÅGELKLUBBEN!!!!

Energiminister Birgitta Dahl flankeras av de båda företrädarna för "årets miljöstipendiat" Leksands Fågelklubb. Bosse Alexandersson tv och Staffan Müller.
(Foto: Birger Persson)

DD:s Miljöstipendium till Leksands Fågelklubb.

Det känns positivt och oerhört stimulerande att få denna erkänsla. Många tror kanske att vi enbart tittar på fåglar, men det gör vi inte säger Staffan Müller, ordförande i Leksands Fågelklubb, sedan han har fått reda på att föreningen tilldelats DD:s miljöstipendium för 1989.

En av de främsta orsakerna till att klubben får miljöpriset är Limsjön - en sjö som hotades att förstöras helt, men som i dag är en riksintressant fågelsjö strax intill riksväg 70.

Så sent som i fjol var Limsjön helt igenvuxen, men i våras påbörjades ett omfattande restaureringsarbete.

- Vi fick låna de maskiner som Naturvårdsverket har vid Hornborgasjön och nu har sjön en vattenspegel på c:a 20 hektar och c:a 10 hektar massor som ligger och flyter, berättar Staffan Müller.

- Det har varit som att slå på en strömbrytare. I år har ovanliga fågelarter som exempelvis brunand, årtå småfläckig sumphöna och vattenrall börjat häcka vid sjön.

- Och det finns ingen anledning att tro att de inte kommer att återvända. Totalt häckar ett 80-tal fågelarter runt sjön och vi ser ungefär dubbelt så många.

- Men det mest riksintressanta med sjön är att den är en så viktig anhalt för fåglar på väg längre norrut tack vare att den är så näringsrik.

Leksands Fågelklubb kom till, framförallt för att vi såg Limsjön som en fantastisk resurs som var hotad.

Ursprungligen var Limsjön en vik av Dalälven. Men under århundradenas lopp har sjön slammat igen och under 1970 - talet märktes en allt snabbare tillväxt av vegetation.

Då skred fågelklubben till verket.

_ Vi bedömde det så att om inget gjordes skulle sjön bli helt förstörd inom några år, säger Staffan.

Tillsammans med Gunnar Lind och Eivor Troeng gjorde han en utredning om sjön och 1982 lades ett restaureringsförslag fram. Det kom att ligga till grund för det fortsatta arbetet.

Penningbrist.

1985 meddelades vattendom men Leksands kommun avlog pengar till restaurering under några år på grund av penningbrist.

Staffan Müller framhåller dock att fågelklubben fått ett mycket fint stöd av kommunen och dess tekniska kontor i frågan och till slut kom också pengarna.

Inför det här året satsade kommunen 400 000 kronor.

- Det låter inte mycket men från Naturvårdsverkets sida har man sagt att det är en unik satsning från en sådan liten kommun som Leksand. (Kommunen har ju också blivit tilldelat ett "Guldägg" av Sveriges Ornitologiska Förening för sin omsorg om Limsjön. Red.anm.)

JURYNS MOTIVERING.

Här är juryns motivering till att Leksands Fågelklubb utsetts till 1989 års mottagare av DD:s miljöstipendium på 10.000 kronor:

"Föreningen har under en lång följd av år bedrivit ett aktivt och engagerat miljöarbete. Föreningen har varit framgångsrik i opinionsbildningen och lyckats påverka såväl allmänhet som beslutsfattare.

Ett fint exempel på föreningens betydelse är den restaurering av Limsjön, som påbörjats under 1989.

Jury vill med årets miljöpris även markera den stora betydelse för miljövarsarbetet som de ideella föreningarna har"

Ny damm.

- Vi hoppas att under 1990 få till stånd en ny damm vid sjön. Inom fågelklubben hoppas vi också på att vi ska få loss resurser för att bearbeta norra änden av sjön och skapa möjlighet för fler att ta sig ner till den. Den ligger ju mycket bra till även för människor, konstaterar Staffan.

Han framhåller samtidigt att det gäller att gå försiktigt fram. Den c:a en kvadratkilometer stora sjön står på en bräcklig grund och är endast mellan 0 - 1 meter djup. Trots det finns det gott om gädda i sjön och det är många som fiskar från roddbåtar.

- Det upplever vi som ett mycket positivt inslag i Limsjön avslutar Staffan Müller.

Texten är hämtat ur DD 89-09-13.

Limsjön restaureras.

Text och foto: Staffan Müller.

Så är den äntligen igång, restaureringen av Limsjön. Efter 10 år av underbyggande påverkan och upplysningsarbete var det dags att börja reparera vår fina fågelsjö. Kommunen har, för årets arbete, anslagit 400 000 kr. En del av den summan gick åt till finansiering av det fantas-

tiska arbete som Naturvårdsverkets maskiner utförde strax före och under vårfloden.

Rotfilsbehandling.

Ca 25 ha av Limsjöns botten hann Börje och Gunnar fräsa innan vattendjupet blev för stort för maskinerna. Merparten av rotfilten flöt upp till ytan och transporterades av vågor och

En Seiga från Naturvårdsverket gör underverk.

vindar mot stranden på Tibble-sidan av Limsjön. Där blev massan lig-gande i vad som kan kallas flytöar.

Dessa kom sedan att spela en stor roll för fågellivet i sjön under somma-ren och hösten. Bl.a. lyckades ca 300 par skrattmåsar få fram ungar!

Skrattmåsen är som bekant en art som häckar kolonivis och med sina vaksamma ögon lockar den till sig många andra arter som behöver mås-kolonins skydd, t.ex. svarthakedop-ping och sothöns.

I år återfanns inte mindre än 3 par svarthakedopping i sjön. Dessa lyc-kades dock, som vanligt, ej med sin häckning p.g.a. det skiftande vatten-ståndet i sjön.

500 Grönbenor.

Många vadare fann också fina rast-platser på de flytande dybankarna. Ett 10-tal brushanar översomrade i sjön. Troligen blev flera hanar kvar p.g.a. att de häckade i sjön. Vid ett tillfälle observerades inte mindre än 500 grönbenor i Limsjön. Dett måste vara en av landets största ansamling-av arten.

Vidare lockade sjön till sig bl.a. häger som under hela sommaren kunde ses i de grunda gölarna som maskinerna skapat. Som mest 7 hägrar samtidigt. Vattenrall och småfläckig sumphöna är andra arter som funnit livsutrymme

i sjön p.g.a. rensningen.

Brunanden lyckades för första gån-gen på kanske 20 år med att få ut ungar i Limsjön. Skedänder, bläsån-der och krickor återfanns hela som-maren i sjön. Den senare häckade med bort emot 7 par.

Listan på arter som direkt svarat på de första restaureringsarbetena skulle kunna göras lång. En fullständig årsredovisning får låta vänta på sig, än är inte fågelsäsongen slut.

En damm vid Norsbro.

Till kommande år har Leksands kom-mun anslagit 700 000 kr.till en damm-byggnad vid Norsbro. En permanent vattenståndshöjning under sommar-halvåret kommer ytterligare att förbät-tra sjöns kvalitéter.

Därför får vi nu se 1990 som ännu ett toppår vid Limsjön. Det som hänt hittills under 1989 torde vara ett av fågelsveriges allra främsta förbättrin-gar.

Avslutningsvis vill jag här passa på att tacka dem som utfört jobbet, Börje Sundberg, Gunnar Lind samt Tomas Hertzman och Torsten Larson på Naturvårdsverket, som gett en rad mycket värdefulla synpunkter.

Sist, men självfallet mest, tackar Lek-sands Fågelklubb sin kommun som gjort hela detta arbete möjligt att utföra!

Nattsångareinventering vid Limsjön.

av Staffan Müller

Under vindstilla försommarnätter kan man uppleva en helt ny fågelvärld än den som normalt avslöjar sig på morgonexkursionen. Några arter bör-jar sjunga i skymningsljuset och sluta-r när solen går upp.

Ljumma nätter.

För att komplettera artlistan för Lim-

sjön genomförde några medlemmar i Fågelklubben nattvandringar runt sjön under juni månad. Väderleken spelar en viss roll under dessa natt-vandringar. I första hand måste det vara skapligt vindstilla så att det går att höra de sjungande fåglarna, som också tycks tappa intresset för att sjunga ju mer det blåser. Kyla och nederbörd tycks i mindre utsträckning hämma fåglarnas beteende. Våren 1989 var en synnerligen angenäm

Sjungande fåglar vid Limsjön 1989.

Här följer en förteckning över årets nattsångareobservationer vid Limsjön under inventeringsperioden 3/6 - 25/6.

	3/6	11/6	16/6	25/6
Sävsångare	-	11	7	-
Rörsångare	-	6	3	-
Kärrsångare	-	-	-	-
Gräshoppsång.	-	1	2	2
Flodsångare	-	-	-	1
Vattenrall	2	4	4	5
Småfl sumphöna	-	3	2	2
Kornknarr	1	1	1	-

inventeringsperiod. Varma och torra nätter och ett långvarigt högtryck tycks ha förstärkt fågellivet högst avsevärt.

Restaureringsåtgärderna vid Limsjön har säkert också bidragit till att locka fler nattsångare till Limsjön än tidigare.

Kommentar

En glädjande respons tycks restaureringsarbetet ha gett på sumphöns och vattenrall. Båda arterna är beroende av att smärre vattenspeglar finns i vegetationen. Ett flertal lämpliga sumphönelokaler har tillskapats av de maskiner som under våren arbetade i sjön. Flodsångarens återkomst är glädjande liksom kornknarrens. Den sistnämnda är knuten till vallarna i jordbruksbygden omkring

Limsjön och har rapporterats från flera ställen i kommunen under året. Bl.a. 3 sjungande hanar i Brenäs, Insjön.

Även vaktel!

Vakteln, som av SOF anges som en icke häckande fågel i landet, har hörts eller setts på flera platser under sommaren; Yttermo, Djura och Siljansnäs.

Varm vinter.

För vaktelns och kornknarrens del är det säkert den varma vintern, våren och sommaren som lockat dem till våra trakter. Det har ju också lett till framgång för bl.a. kungsfiskare och strömstare, vilket beskrivs på annan plats i tidningen.

Å R S M Ö T E

- ✓ **TID:** Söndagen den 11/2 1990.
- ✓ **PLATS:** Plenisalen i Leksands kommunalhus
- ✓ **PÅ DAGORDNINGEN:** Ärenden enligt stadgarna.
- ✓ **Därefter:** Årsberättelse i bild och fika.

Alla hälsas hjärtligt välkomna

Styrelsen.

Dragsängarna.

✂ *Staffan Müller.*

Dragsängarna utgör en av kommunens förnämsta fågellokaler.

Ängarna har förbuskats i takt med nedläggningen av jordbruksmarken. På detta sätt har ca 100 ha lövskog av skiftande ålder vuxit upp.

Olyckligtvis har några markägare planterat gran eller tall på sina skiften.

Med nuvarande omfattning, utgör barrskogen inget hot mot fågellivet. Men fortsätter skogsvårdsåtgärderna mot mer barrplantering, kommer fågellivet succesivt att utarmas.

Vedtäkt.

Den bästa garantin för Dragsängarnas fortlevnad som fin fågelokal, vore att markägarna utnyttjade området som extensiv vedtäkt och vid huggning där, sparade lövträd av varierande ålder, främst äldre och multnande träd.

Kommunal inlösen.

Ett annat lämpligt säkerställande av marken, vore att kommunen, om markägarna är villiga, bytte till sig hela området vid en ev. omarondring. Då kunde hela området skötas som ett kommunalt naturreservat.

Rätt skött kommer Dragsängarna i framtiden att kunna ge utrymme för exempelvis vitryggig hackspett och mindre hackspett.

En blomsterlokal.

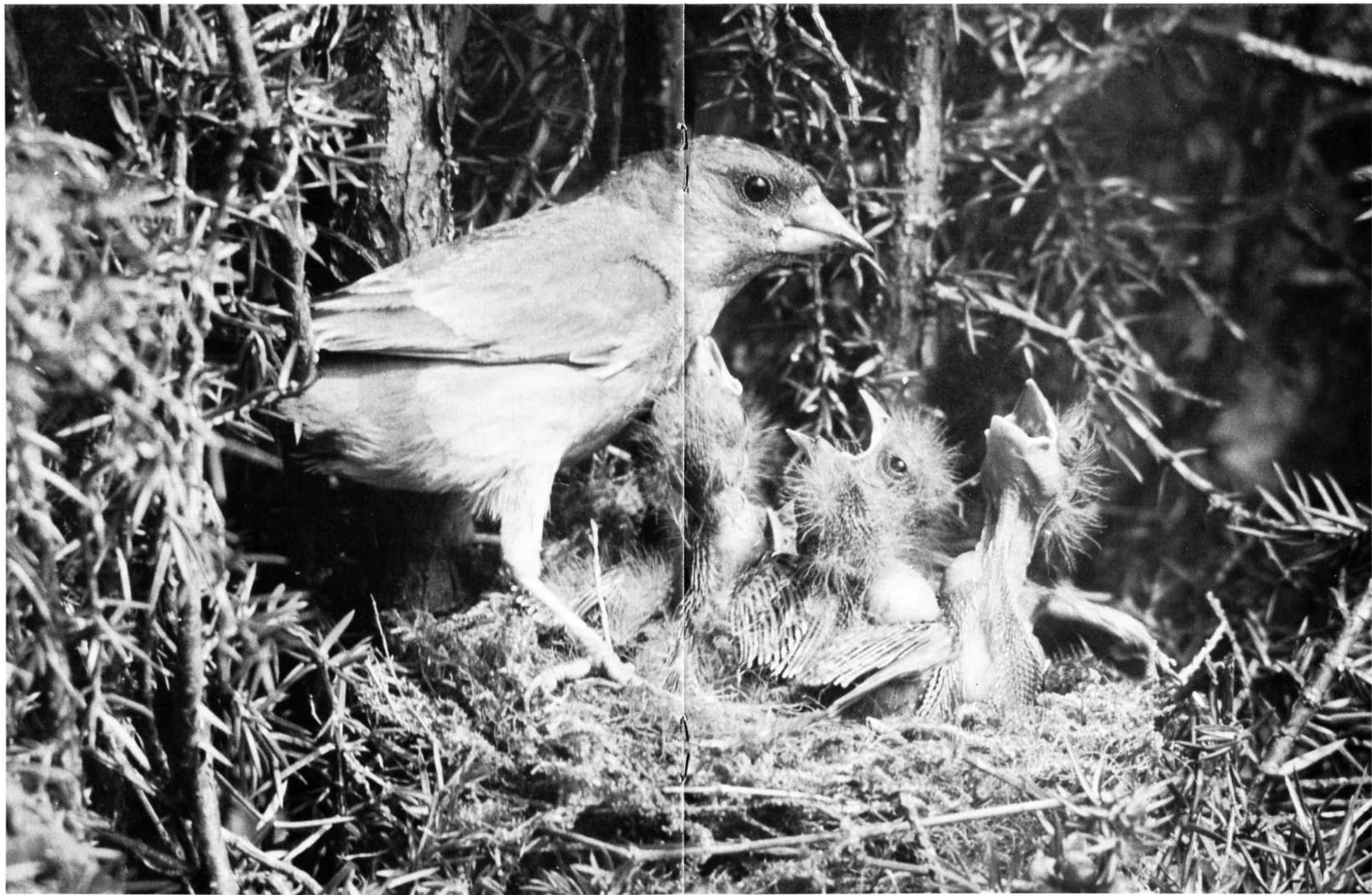
Dragsängarna är inte bara en fågelokal. Under en inventering i området, lyckades Tommy Abrahamsson, duktig praktikant på miljökontoret, finna flera rara blommor i området. Bl.a. ett stort bestånd med nattviol.

Även floran kräver en speciell skötsel av området, lyckligtvis sammanfaller åtgärderna för floran, med faunans krav.

Fågelinventering.

Under våren utförde naturvårdssekreteraren en inventering på Dragsängarna. Med ledning av den fågelräkningen uppskattades totalantalet av olika fågelarter på Dragsängarna.

Inventeringen avser den lövskogsbevuxta delen av området. Dragsängarna omfattar också ett barrskogsbestånd samt en myr och en strandäng som ej inventerats i detta skede. Här häckar ibland korp och lärkfalk samt en del andra barrskogarter.

Fågelinventering av lövskogen på Dragsängarna i Leksands kommun.

Beräknade totalbestånd, med utgångspunkt från en inventering av 40 ha lövskog.

Stospov	1	Tofsvipa	1	Ringduva	6
Mindre hackspett	1	Sånglärka	1	Trädpiplärka	18
Sädesärta	2	Kråka	6	Härmsångare	8
Trädgårdssångare	30	Svarthätta	6	Lövsångare	162
Gransångare	4	Grönsångare	20	Kungsfågel	2
Sv.v. flugsnappare	6	Rödhake	10	Koltrast	6
Taltrast	2	Rödvingetrast	38	Björktrast	oräknad
Talgoxe	12	Entita	4	Tallita	6
Blåmes	4	Bofink	46	Grönfink	4
Grönsiska	4	Rosenfink	20	Gulspurv	6

Kommentar:

Eftersom flera självskrivna arter ej blev fullständigt inventerade under 1989, kommer hela området att gås igenom under 1990. Det blir intressant att jämföra individantalet under flera år, samt att kolla upp vad som finns på strandängarna och i barrskogen.

150 småfågelholkar har satts upp under hösten 1989 på Dragsängarna. Det kommer också att förstärka områdets fågelliv.

Mittuppslaget: Grönfink. (Foto: Viking Olsson/N)

Åkersön.

En morgonpromenad i mitten av maj.

✎ *Gullan Andersson*

Jag börjar min vandring från folkhögskolan, där sädesärta går vipande omkring, medan björktrastar och starar intar sin frukost på den morgonfuktiga gräsmattan.

De pampiga cembratallarna som finns häruppe, kommer kanske en dag att uppskattas av nötkråkan. "Den som lever får se", tänker jag, när jag samtidigt iakttar ett kaj-par som är fullt upptagna med sitt bobygge i siljegårdens skorsten. I den av lövbuskar beklädda slänten ner mot Östervikens strand, blir jag underhållen av bl.a. lövsångare. Den ortolansparv som hörs, när jag sneddar ner mot den västra sidan av Åkerö tjärn, är nog på tillfälligt besök.

Området som jag nu befinner mig i, består av björkar i olika åldrar, druvfläder och några andra lövbuskar. Här kanske det skulle gallras ur något mer, med tanke på sjöfåglarnas in- och utflygningsbana mellan tjärnen och Österviken. Något längre in, i sydlig riktning, tättnar vegetationen och därmed även fågellivet. Den mycket trevliga gulsångaren (härmsångaren) tycks trivas bra, i denna till mestadels unga lövskog, med ett litet kärr insprängt och därmed gott om

insekter. Här har den också många grannar t.ex. grön-, löv- och trädgårdssångare. Här bör däremot ingen gallring ske.

Min promenad fortsätter nu mot öster över en liten, av björk bevuxen, kulle. I några av träden har björktrastar byggt sina bon. I jolstern, som växer intill tjärnen, är humlorna i full färd med att suga nektar och därmed är pollineringen räddad även detta år.

Nu fortsätter min vandring efter bäckfårans södra sida ner till Österdalälven. En relativt tät vegetation av rönn, druvfläder, hägg, häggmispel, asp, al, lönn och björk, klär slänten upp till Åkerö by. En eventuell "städning" här, bör ske med varsamhet, för denna slänt tycks vara ett favorittillhåll för många fågelarter. En ringduva med bomaterial i näbben, kommer flygande över olvonbusken som står på andra sidan bäcken, och försvinner sedan in i den grönskande slänten.

Jag vänder nu tillbaka över den lilla mossbeklädda bron, under vilken den nya bäcken rinner, och noterar där ett stort antal nykläckta fiskyngel i bäckens vatten.

I den svaga sluttningen som jag nu

går uppför finns ett glest bestånd av asp, al, björk och sälg med en undervegetation av hallon och nypon. Ett artfattigt område vad det gäller fåglar, björkrastens stämma är nästan den enda som hörs.

Lite längre bort i västlig riktning, finns ett buskage av bukettspirea och strax bredvid finns ett bestånd av blåtry. Området innanför dessa är en blandning av buskar och snår med inslag av äldre både löv- och barrträd. Här hörs en tydlig uppskattning från svart-hätta, nötväcka, blåmes, löv-, grön- och trädgårdssångare. I en mycket välplacerad holk i en av de gamla granarna har en storskrake satt bo. Ett gammalt grävlingsgryt vittnar om att även fyrbenta gäster trivs här.

När jag nu på min fortsatta vandring passerar nedanför verkstadsbyggnaden på folkhögskolan, blir jag underhållen av koltrasten och den på dialekt sjungande rödvingetrasten. Ute på de, av mossa be vuxna, små kullarna strax före tjärnen, slingrar sig vildkaprifolen och i videbuskarna på tjärnens norra sida håller sävsparven till.

Ute på tjärnens vatten hörs gräsandens varningsläte medan kniphornorna ivrigt dyker efter föda.

Uppe på skolgården igen, möts jag av talgoxens sång från vildkörsbärets gren. När jag fortsätter i nordlig riktning mot Österdalälven, hörs även rödhaken från det tätbevuxna områ-

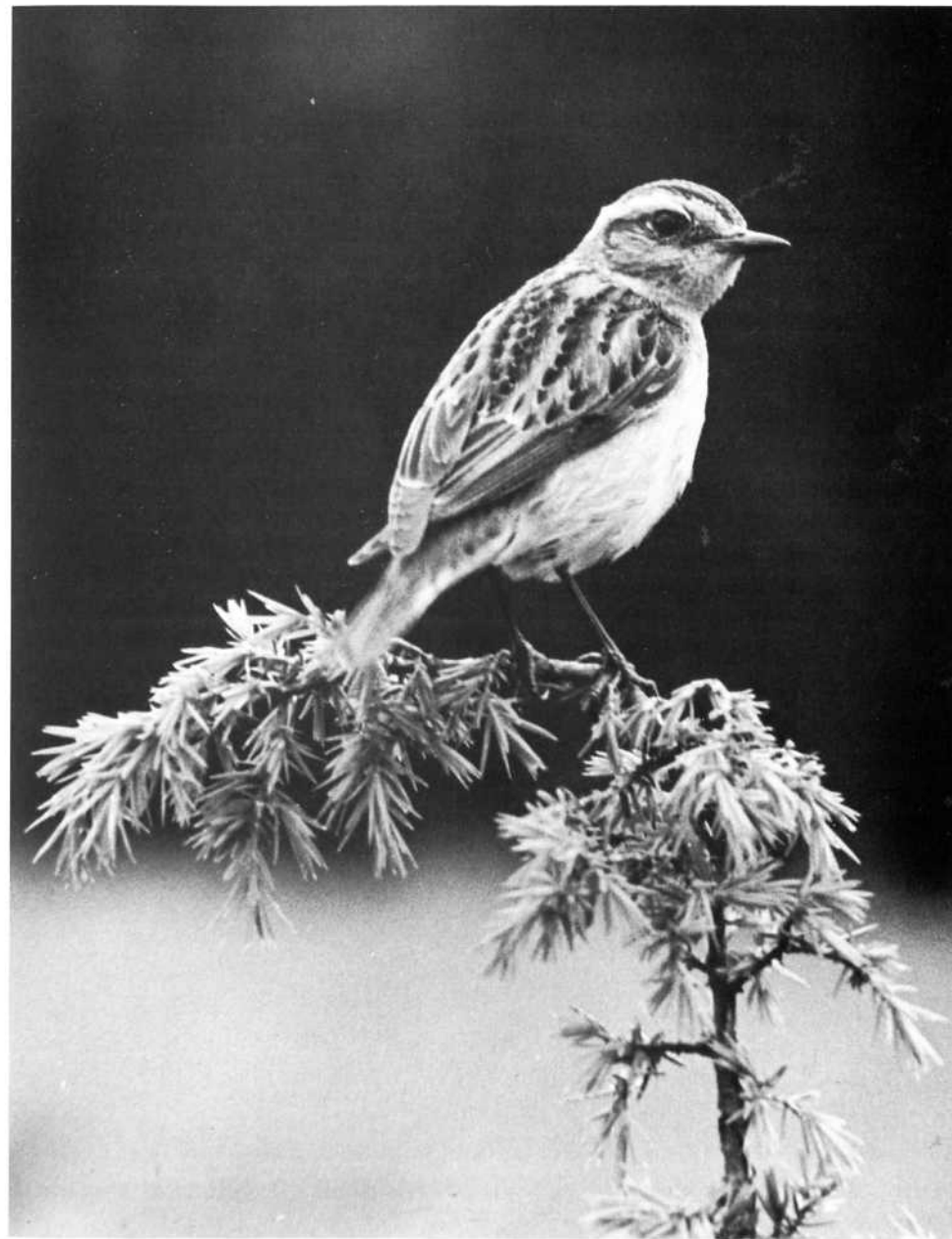
det i östlig riktning.

I den knipholk som är uppsatt i branten ner till älven, konstaterar jag att inflyttning har ägt rum. På en björk, som också finns här i slänten, växer den mystiska sprängtickan. Den utvecklas under barken, som slutligen sprängs bort och blottlägger fruktkropparna. Dessa är fullkomligt sterila och bildar inga konidier. Funktionen är ett mysterium.

Efter hela slänten mot Österdalälven finns många gamla tallar och granar, vilkas betydelse är stor, för naturligtvis fåglar av olika slag, men även mot ras som erosionen från älven kan orsaka. De torra trädstammar som finns bör även de lämnas orörda åt t.ex. hackspettar och ev. ugglor.

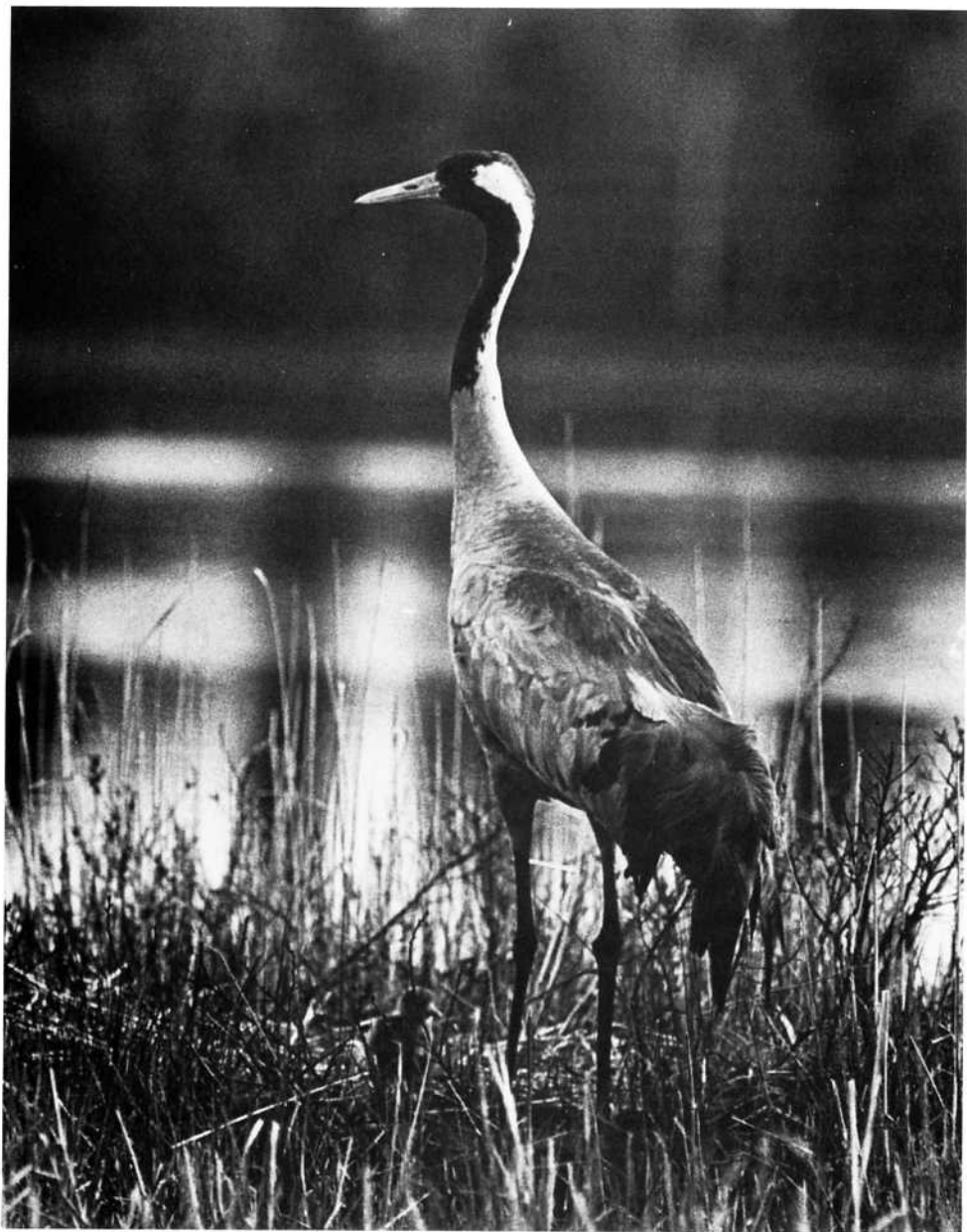
Häggens och häggmispelns vita blommor, vilka finns i mängder över nästan hela Åkersön, bildar tillsammans med vitsippans och harsyrans blommor en fantastisk vårklädsel i grönt och vitt.

På vissa ställen är promenadstigarna alltid fuktiga och därmed också kladdiga. Detta medför att de som går här väljer att gå vid sidan av stigen med påföljd att markvegetationen skadas och att stigen breder ut sig. Därför bör detta åtgärdas med att något material, exempelvis sågspån, läggs på. Dessa stigar, varav en är en del av Siljansleden, används flitigt både som strövvägar och av eleverna på skolan som genväg till Noret.

Buskskvätta.

(Foto: Viking Olsson/N)

Under 1980-talet har en lång rad av våtmarkernas fåglar minskat i antal. Tranan är ett av få undantag. För närvarande häckar ungefär 1100 par i Dalarna. Det är ungefär 10% av det svenska beståndet. (Foto:Lars Andersson)

Sveriges Fåglar

☛ Staffan Müller

En ny fågelbok, med förutsättningar att bli en bästsäljare inom genren, kommer att finnas i bokhandeln till våren.

SVERIGES FÅGLAR, heter boken som kan sägas vara en utveckling av den insomnade publikationen "Förteckning över sveriges fåglar" som gavs ut i några olika upplagor av en redaktion som numera upphört att verka.

En av redaktionsmedlemmarna, LENNART RISBERG, hemmahörande i Hofors har dock fortsatt arbetet på egen hand och kommer till våren att presentera boken "Sveriges Fåglar" som kommer att behandla utbredningen av de i Sverige förekommande fågelarterna.

Ett mycket stort antal amatörer och proffs, samtliga institutioner och merparten av landets fågelforskare har

medverkat till bokens innehåll.

Staffan Ullström, en av landets främsta konstnärer, illustrerar boken med ett 60-tal bilder.

Boken är en förteckning över de olika arternas utbredning i landet. En regional redovisning, landskap för landskap är också en intressant nyhet. Vidare beskrivs arternas nummer, dess flyttvägar samt de förändringar i individantal och utbredning som skett under senare tid. Även tänkbara framtida förändringar redovisas.

Boken som ej tar upp artkännetecknen, häckningsbeteenden, födoval etc, kommer att bli ett mycket värdefullt komplement till det fantastiska utbud av fågelböcker som idag finns.

Det är en stor glädje för Leksands Fågelklubb att kunna hälsa Lennart Risberg välkommen till Leksand i mars. Då är förhoppningsvis boken SVERIGES FÅGLAR rykande aktuell.

FAUNA I FÖRÄNDRING , LENNART RISBERG

presenterar sin bok Sveriges Fåglar, i ord och bild och beskriver fågelarternas utbredning i Sverige.

Plenisalen i Kommunalkontoret. Entre 20 kr.

Onsdagen den 28 mars 1990, kl.19.00.

Leksands fågelklubb
Studieförbundet

VÄLKOMNA!

Här sitter biätarna..

(Blyertsteckning av Anders Ståhl)

Biätare i Leksand !

✉ Staffan Müller.

Fredagen den 2 juni hade 4 biätare letat sig till Lima by vid Limsjön. Det varma vädret gjorde dom väl hemmastadda även på våra breddgrader.

Till synes helt oberörda av vår närhet höll flocken ihop i toppen på en björk. Med jämna mellanrum företog sig fåglarna smärre utflykter i skymningsljuset, men återkom efter några sekunder med en humla i näbben.

Hela tiden hördes ett fint och lågmält, men ändå väljudande kvittrande från fåglarna.

Efter ett par timmar i björken, förflyttade sig fåglarna ett hundratal meter

till en gran och fortsatte med sin humlejakt.

På lördagen var biätarna borta.

Biätarna har åtminstone 1 gång tidigare observerats i länet. 1971 sågs 1 fågel i Säter. För ungefär 10 år sedan häckade några par biätare i ett sandtag i Huskvarna, annars är fågeln en mycket ovanlig gäst i vårt land.

Det var fantastiskt att få tillfälle att se fåglarna här i Leksand och jag vill passa på och rikta ett stort tack till Mats Winter som hörde av sig och lät Gunnar Lind och mig få vara med om denna fina fågelobservation.

Radio Dalarna Åter till naturen

Ett återkommande program i den nya kanalen P4, har kallats "Åter till naturen". Det är ett naturmagasin som ska beskriva det aktuella läget i Dalanaturen under vintern.

Programledare är vår ordf. Staffan Müller som också, vilket programrubriken skvallrar om, behandlar aktuella miljöproblem i länet.

Sändningstider för programmet är var fjärde torsdag kl. 13.30 - 14.00.

Sändningsdagar: 21/12, 18/1, 15/2, 15/3, 12/4 och 10/5.

Orrspel vid Kollsjön.

→ *Petrus Tegner.*

Det var inte många som slöt upp vid fågelklubbens orrspel 1989. Det kan ha varit vädret dagen innan, som skrämde en del folk från att gå ut. Men vädret blev skapligt. De fyra som ändå kom, fick en fin morgonutflykt.

Efter samling begav vi oss mot Kollsjön. Vid Fornbybanken såg vi skäggdoppingar och ett knölsvan-par på bo.

Väl framme möttes vi av ett fantastiskt ORRSPEL. Det började med att vi såg en ensam tupp i en trädtopp på udden dit vi skulle. Sedan såg vi minst åtta spelande tuppar som kämpade om 4 hönor.

Vi fick även se ett par fiskgusar på jakt över sjön.

Ett storspovs-par gjorde ett parningsförsök framför ögonen på oss.

Vi såg en hel del annat också, bl.a 1 sävsparv, 3 stor-

lommar, 5 kanadagäss, 1 par knipor och vi hörde bl.a trana.

En annan höjdpunkt var en blå kärrhökshanne som kom flygande över oss när vi var på väg till bilen.

Sedan åkte vi vidare, förbi Storön, där vi såg ett till knölsvan-par. De låg också på bo. Färden gick sedan mot Skeberg för att om möjligt få uppleva ett tjäderspel, men utan resultat. Vi hörde några skorranden, som kanske var från tjäderhönor, men det fick vi inte reda på.

Vi får hoppas att flera kommer med nästa år och får uppleva det som vi fick vara med om.

Se'n sist från Insjön.

→ *Henry Pollak.*

Dåligt uggleår.

Trots en intensivt ropande berguvshanne, som grävde häckningsgropar i uvboet i våras, blev det ingen äggläggning. Man kan undra om bristen på smågnagare påverkar häcknings-instinkten så att uvpåret inte tror på att de ska kunna föda upp en kull med ungar, då det inte prasslar i gräset av det som de ska ge ungarna. Det har för övrigt varit klart sämre i år även bland etablerade par som lagt ägg tidigare år. Vi får väl tro på häckning nästa år nu.

Övriga ugglor har heller inte lyckats bra med häckningen i år. Endast en känd kattugglehäckning resulterade i två ungar. Detta kan jämföras med fjolårets minst åtta lyckade ugglehäckningar.

Tornfalken, som också är beroende av smågnagare, har endast haft en lyckad häckning. Det hoppas vi ska bli mycket bättre framöver, då vi placerat ut ett antal holkar. Det ska blir fler till våren.

Minst ett par Lärkfalkar har fått ungar. I sjön har ett knölsvanpar fått fyra ungar.

Den fantastiska natten.

Vi var tre kompisar som i mitten på juni, for ut en natt för att lyssna på nattsångare. Vi blev inte besvikna. Det började med en ringmärkt berguv. Vidare hörde vi flodsångare, vattenrall och kärrensångare på två ställen. Sedan var det sävsångare, kornknarr, småfläckig sumphöna och tre gräs-hoppssångare, så den natten glömmet nog ingen av oss. Senare visade det sig att det var tre kornknarrar i Insjön. Det lär vara länge sedan som det förekommit. Vi får hoppas att det ska bli stadigt, med häckning som följd.

Grå häger har observerats och trana har häckat.

En så sällsynt gäst som kungsfiskare har faktiskt häckat här, och det är väl det mest sällsynta i år.

Som Ni ser, har det hänt en hel del roligt här, och detta är ju bara en liten del av vad som verkligen sker. Just nu i skrivande stund, samlas starar i stora flockar, så det ser ut som om de lyckats någorlunda bra med häckningen i år. Det betyder även att hösten kommer snabbt nu, så gå ut och se vad som händer

Vi hörs, Henry!

Stjärtnes.

(Foto: Viking Olsson/N)

Rapporter - 1989.

☛ *Sören Stenberg*

Storlom - 11 häckande par, men endast en unge konstaterad.

Svarthakedopping - 2/6 6 ex. i Limsjön. 3/6 1 par i Opplimen.

Gråhakedopping - 1 ex i Opplimen i maj.

Häger - Sedd under sommaren och hösten på flera platser. Bl.a 6 ex. i Limsjön.

Knölsvan - Arten har en liten men stabil stam som ökar lite år från år. Men en parasit tar död på många ungar på en del platser.

Grågås - 1 ex. i Limsjön från 15/5 t.o.m hösten.

Årta - Ett par i Limsjön hela sommaren.

Brunand - Häckning med 3 ungar i Limsjön.

Bläsand - 23/4 126 ex. i Limsjön, 7/5 1 par i Lundbjörkstjärn.

Kungsörn - Flera ex. sedda under senhöst - senvinter. Arten häckar tyvärr inte i Leksand.

Ormvråk - Ett bottenår, endast 2 konstaterade häckningar, men nästa år blir säkert mycket bättre då det verkar som om sorken ökar igen.

Bivråk - 1 häckande par (dåligt med

getingar i år, Bivråken lever mest på getinglarver) + 3 ex. på olika platser.

Duvhök - Endast 2 häckningar! Flera par blev störda av människor som tog hand om vindfällerna under häckningstiden.

Sparvhök - 1 häckning.

Fiskgjuse - Kommunen har berikats med ytterligare 1 par och vi har i år 4 kända häckningar varav 3 lyckades (2+2+2 ungar). Dessutom har ett ytterligare bo byggts klart under sommaren och häckning förväntas under 1990.

Brun kärnhök - 10/5 1 hona, 20/5 1 hane. Båda sågs från och till under resten av sommaren.

Lärfalk - 6 häckningar.

Tornfalk - 10 häckningar. Varav 6 häckningar i våra tornfalksholkar. Ett bra resultat med tanke på att det var klen med sork.

Fasan - 1/5 på Lappmyren.

Trana - 8 häckningar. 28/3 var Tranan åter i Limsjön.

Vattenrall - 3/6 4 ex. i Limsjön, 16/6 1 ex. i Sunknäs (Insjön) och 25/6 5 ex. i Limsjön.

Småfläckig sumphöna - 16/6 1 ex. i Hundhagen (Insjön), 25/6 2 ex. i Limsjön.

Strömstare.

(Foto: Ragnar Nyberg)

Skrattmåsa.

(Foto: Kjell Wallberg)

Kornknarr - 3/6 1 ex. i Limsjön, 16/6 - 20/6 upp till 3 ex. i Brenäs (Insjön), 3/7 3 ex. i Limsjön.

Sothöna - Har börjat häcka i Limsjön igen.

Strandskata - 25/5 2 ex. i Yttermo.

Mindre strandpipare - 1 häckning i Insjön.

Svartsnäppa - 23/6 flera ex. på flyttning vid Limsjön.

Brushane - 15/5 200 ex. i Limsjön.

Skrattmåsa - Stor koloni i Limsjön. Ca. 1000 ex.

Fiskmåsa - 1 häckning högst upp i en tall på ett skatbo (Hagbacken)

Sparvuggla - 1 ex. ropande i Yttermo.

Berguv - 16/6 1 ex. i Dragsängarna. spridda rapporter från Noret under sommaren. Berguvsslagen mindre ugglor vid Limsjön i oktober.

Slaguggla - Endast 1 häckning.

Kattuggla - 3 häckningar.

Kungsfiskare - 1 häckning i Insjön.

Biätare - 26/5 4 ex. vid Lima! En färgglad raritet liksom Kungsfiskaren.

Gröngöling - 1 häckning.

Gråspett - 1 observation.

Mindre hackspett - 2 häckningar.

Tretåig hackspett - 1 observation.

Backsvala - Ett bra år för Backsvalan som gräver ut sina bon i sand-

brinker.

Råka - 5/5 - 16/5 3 ex. i Yttermo.

Lavskrika - Sedd på 2 platser under sommaren.

Strömstare - 6 par häckade, ett bra resultat tack vare den milda vintern och uppsatta häckningshyllor.

Kärrsångare - Sjungande vid Ålbyn och Bergkvist såg.

Flodsångare - Sjungande vid Sundsnäs, Hjulbäck och Limsjön.

Gräshoppsångare - I Helgnäs, Ekshagen (Insjön) och Sunnanäng.

Stenskvätta - 1 häckning i Hagbacken (centrala Leksand)

Näktergal - 1 sjungande på kyrkdarna i juni.

Stjårtmes - Flockar i Drötmyra, Korp-holen och Hundhagen.

Nötväcka - Ett nötväckebo i Yttermo, blev förstört av Större hackspett, som bodde i samma träd. Åtminstone den ena Nötväckan matade sedan hackspettsungarna.

Tallbit - 4/1 invasion (20 ex.) vid Hästskotjärn.

Videsparv - 29/6 videsparvungar vid Draggen.

Ortolansparv - 1 häckning i Yttermo + sjungande ex. på hyggen.

Vaktel - 15/6 i Siljansnäs, 1 ex i Yttermo.

Gravand - 22/9 1 ungfågel i Dragsängarna.

Fåglar vid Östersjön.

☛ *Staffan Müller.*

Bilderna på detta uppslag är tagna av **Björn Eyvind Swahn**, en av Sveriges främsta fågelkännare och fågelfotograf. Bosatt i Blekinge, har han tillgång till många fina fågellokalen, bl.a. Torhamn.

För några år sedan hade vi nöjet att presentera Björn Eyvind vid en bildaf-

ton. Han visade då bilder från kust till fjäll. Nu har vi engagerat denna duktiga bleking till en bildaf-ton i mars 1990. Vill det sig riktigt väl kommer denna bildaf-ton att följas av en blekingeresa i april 1990. Björn Eyvind har där lovat att guida oss i Blekinge-naturen.

Havsörn och ejder är två fågelarter som kan siktas i Blekinges skärgård.

Kommande program.

- ☆ 11/2 Årsmöte kl. 15.00 i Plenisalen, bildvisning, fika.
- ☆ 19/3 Björn Eyvind Swahn. Bilder från Blekinge.
- ☆ 28/3 Lennart Risberg. Fauna i förändring

- ☆ 6-8/4 Ev. Blekingeresa. (Sep. annons i Leksandsbladet.)
- ☆ 16/4 Ugglevaka. Samling vid Shell kl. 20.00
- ☆ 20/5 Limsjömorgon. Samling vid S. tornet kl. 06.00

